

روْیای فردا

کرونا واکو سیستم

درباره الگوهای رفتار گروهی حیوانات

ارسطو شهبابی*

سیده‌ضحی حسینی‌نصر*

● حضور «چارلز موری» در مقام سفیر بریتانیا در ایران در میانه‌های قرن نوزده که هم‌زمان با تلاش ایران برای پس گرفتن هرات شده بود، علاوه بر جانش‌های سیاسی، حرف و حدیث‌های فراوانی درباره فساد اخلاقی‌اش در پی داشت. مجموع اتفاقات آن دوره منجر به قطع روابط دیپلماتیک دو کشور شد. البته «موری» پس از عقد معاهده پاریس و جدایی افغانستان به ایران بازگشت. هرچند «ناصرالدین شاه» مرکز از عملکرد سیاسی او دل خوشی نداشت، ولی مجموعه کیوت‌هایی که «موری» از سرتاسر ایران فراهم آورده بود دوست محقق او، «چارلز داروین» را در نگارش کتاب منشأ انواع یاری رساند. صرف‌نظر از دیدگاه‌های مناقشه‌برانگیز «داروین» که از حوصله این نوشتار خارج است، در این کتاب به نکات پراکنده جالبی از رابطه انسان و حیوان اشاره شده است. مثلا اینکه رومیان نسب اجداد خود را از کیوت‌ها می‌دانستند. نمونه دیگر بیان اهمیت رنگ حیوانات نزد قبایل جنوب آفریقا و اسکیموها برای بستن به او اریه و سورتمه است. او همچنین صرفصلی می‌گشاید که پس از قریب به یک قرن، الهام‌بخش مطالعات رفتار انتقال‌پذیر گروهی حیوانات شد. به بیانی دیگر علم کپی‌کاری رفتاری حیوانات از هم‌گروه‌های خود در شبکه‌ای که در آن می‌زند را بررسی می‌کند.

در سال ۱۹۲۱ در شهر Swaythling انگلستان اتفاقی پیش آمد که از نخستین نمونه‌های ثبت‌شده چنین رفتاری محسوب می‌شود. در آن سال گزارش شد پرند‌های چرخ‌ریسک بزرگ با نوکشان فویل سر شیشه‌های شیر توزیع‌شده مقابل درب منازل را سوراخ می‌کنند. قلم‌ها در وقتی پیچیده شد که آن پدیده به سرعت به کل انگلستان و سپس تمام اروپا هم دیده شد! شش دهه بعد و این بار در کانادا همین موضوع در مقیاسی محدود بر روی تیره‌ای دیگر (Chickadee) از همان خانواده پرند، راستی‌آزمایی و نتایجی مشابه حاصل شد. این کپی‌برداری گروهی یا آن چیزی که از آن به یادگیری اجتماعی حیوانات یاد می‌شود، قادر است قابلیت سازگاری آنها با محیط اطرافشان را نیز افزایش دهد. نتایج پژوهشی به سرپرستی «لوسی آپلین» که در سال ۲۰۱۵ در مجله «نیچر» منتشر شد با تأیید این‌گونه تجربیات، بیان می‌کرد که چگونه رفتار ۷۵درصد از اعضای یک دسته از پرندگان می‌تواند تابع مدل رفتاری یکسانی در جمع شود. از دیگر تحقیقات در این زمینه می‌توان به مستند‌های حیات وحش «دیوید اتنبورو» در مورد قابلیت تسری واکنش جمعی حیواناتی از قبیل ماهی و فیل در برابر حادثه‌ای طبیعی یا خطر رقیب خارجی اشاره کرد.

آنچه مرور شد مقدمه‌ای بود برای ورود به جنبه‌ای بسط‌یافته از ترازوی حلال حاضر کرونا. طی چند هفته گذشته تصاویر حضور گسترده و گروهی حیوانات در مناطق شهری جهان که به علت کرونا خالی از سکنه شده بودند، توجه زیادی را جلب کرد. در جمع‌بندی دلایل این حضور، موارد انگشت‌شماری از تلاش برای یافتن غذا تا استقبال آنها از پاکیزگی محیط زیست از آلودگی‌های محصول بشر برشمرده‌اند. بایبید فهرستی از این حضور و چه بسا هجوم اقسام حیوانات به خیابان شهرها را مرور کنیم؛ میمون‌ها در تایلند، کانگوروها در آدلاید استرالیا، گوزن‌ها در نارای زاین، سنجاب‌ها در کالیفرنیا، سوسمارها در کارولینای جنوبی، پوماها در سانتیاگو شیلی، گایوت‌ها در سانفرانسیسکو، بره‌های کشمیری در ولز، مور‌های آبی در سنگاپور، گرازهای وحشی در بارسلونا و دلفین‌ها و قو‌ها در کانال‌های داخلی ونیز. اینها معدود مشاهداتی است که از لنز به‌قرنطینه‌رفته شهروندان جهان ثبت شده و آمار واقعی حتما از این هم فراتر است. گوناگونی انواع حیوانات و پرآکنندگی اکوسیستمی، ارائه فرمولی خاص را برای توجیه دقیق و یکپارچه به‌شمار می‌سازد. آنچه پیرنگ می‌ماند جسارت حیوانات در ورودی آرام به حیطه زندگی شهری است. گویی توانسته‌اند بر اساس مدل سال ۱۹۲۱ با هم هماهنگ باشند.

سخن آخر این‌که در بحبوحه کرونا لانه‌سازی لاکپشت‌های پشت‌چرمی در سواحل خالی از توریست‌های بی‌مالات جنوب آسیا به بالاترین حد از آغاز قرن ۲۱ برسد یا دسته دهتایی شیرها با خیالی راحت کف جاده پارک جنگلی کمپانای آفریقای جنوبی بیاساند احتمالا بیش از آنکه نشانه نیازشان به غذا باشد در کنشی برآمده از ناخودگارا جمعی نهفته در آنها نیست. انگار خوش‌بینانه به‌شود در پایان این عصر کرونازده طلوعی تازه در کنار انسان بی‌آغزاند. اگر قرار باشد از تجربه قرنطینه و تلف شدن قریب به دویست هزار جان عزیز درسی بیاموزیم یکی از مهم‌ترین‌هایش همین حمایت از جایگاه حیوان و نبات است. آن دسته از حیوانات که به شکل جمعی نیاز ریسک را به جان خریده‌اند که تا جلوی در بسته قضایی در بازار فلان شهر رژه ببروند، آمده‌اند به ما انسان‌های متمدن تکنولوژیک هنوز ناتوان یادآور شوند برای حل مشکلات این ملک مشاع باید خیلی بیش از این مهربان باشیم.

دانشجوی کارشناسی ارشد

مهندسی محیط زیست، دانشگاه اوکلند نیوزیلند

کرونا و پس لرزه‌های آن

گزارشی درباره وبینارهای شبانه شریف با محوریت کرونا

فستیوال بزرگ لاس فالاس والنسیا که هر ساله در ماه مارس در اسپانیا برگزار می‌شود، به دلیل ویروس کرونا به تعویق افتاده است. این فستیوال به عنوان میراث جهانی در سازمان یونسکو ثبت شده است / عکس: AP

مواجهه با «دیلما» یا درواهی‌های عجیب اخلاقی است. درواهی جدید فعلی که اغلب کشورها با آن دست به گریبان‌اند درواهی بین سلامت و اقتصاد است. بعد جالب دیگری که جا دارد در حوزه فلسفه سیاست به آن پرداخت تقابل آزادی و امنیت است. بدیهی است که یکی از ارزش‌های جامعه توجه به آرای مردم است. جالب است زمانی که وقوع مصیبت‌ها زیاد می‌شود اشتیاق مردم به داشتن حکومت‌های دیکتاتورمانیز افزایش می‌یابد؛ در چنین شرایطی نظام‌های دموکراتیک پتانسیل آن را دارند که آرام‌آرام به نظام‌های تمامیت‌خواه بدل شوند. همان‌طور که در آغاز صعودی‌شدن نمودار مبتلایان به ویروس کرونا نمونه آن را در بسیاری از کشورها شاهد بودیم؛ مردم خواستار سخت‌گیری‌های شدیدتر از سوی دولت‌هایشان بودند و از اینکه افراد اجازه تردد در خیابان‌ها را داشتند شاکي بودند. به اعتقاد «آیت‌اللهی» در بحران کرونا ناتوانی علم بیش از پیش نمایان شد و فرصتی برای داغ شدن تنور خرافات و شبه‌علم فراهم شد. مطلب آخر فلسفه وجودی است. به قول «هایدگر» زمانی انسان متوجه وجود (نه موجود) می‌شود که با عدم مواجهه پیدا کند. به عبارتی وقتی انسان با عدم نیستی مواجهه پیدا می‌کند تازه وجود خود را درک می‌کند و دیگر می‌توان گفت صاحب اختیار است و دغدغه دارد.

کاربردهای هوش مصنوعی در مقابله با کرونا

دکتر «حمیدرضا ربیعی»، متخصص شناختی در ترس از کرونا دخالت دارند. به عنوان مثال در سوگیری شناختی پیشگویی کردن؛ افراد بر این باورند که حتما کرونا گرفته و می‌میرند. مسئله مهم بعدی که در راستای کاهش استرس باید به آن توجه ویژه‌ای شود تحقیق درباره درستی اخبار و اطلاعات است. مغز ما در مواجهه با اخبار و اطلاعات تمایل دارد به پذیرش اولین مطلبی که به آن ارائه می‌شود. ما معمولا به «منبع» اخبار و اطلاعات اهمیت نمی‌دهیم. خطای شناختی دیگر این است که مغز ما تکرار یک خبر را مبنی بر صحت آن می‌داند؛ علاوه بر آن پیام‌ها را ساده کرده و تفاوت‌های جزئی را نادیده می‌گیرد و نکته آخر آنکه ما معمولا اخبار و اطلاعاتی را می‌پذیریم که با باورهای ما همسو باشند؛ در واقع نمی‌خواهیم ببینیم چه خبر است؛ بلکه می‌خواهیم ببینیم چه خبر شایع‌تر است. نتیجه بر ماست تا سواد رسانه‌ای خود را ارتقا دهیم؛ چگونه؟ هنگام مواجهه با هر خبر منبع، تاریخ انتشار و درستی آن را بررسی کنیم. با رعایت این دو نکته می‌توان از بدل شدن به حلقه زنجیره انتشار اخبار غلط و جعلی اجتناب ورزید. از خود بی‌پرسیم آگاهی از این خبر چه تاثیری در خودمراقبتی من یا افراد پیرامین دارد و آیا می‌توانم بر اساس این اطلاعات مداخله مثبتی ایجاد کنم یا خیر.

چگونه می‌توان درباره کرونا فلسفه‌ورزی کرد؟

دکتر «حمیدرضا آیت‌اللهی»، استاد بازنشسته گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبائی و رئیس انجمن علمی فلسفه‌پایان و ایران بحران دنیابگیزی ویروس کرونا را موقعیت بسیار خوبی برای تعیین کارآمدی رشته‌های مختلف از جمله فلسفه دانست. به اعتقاد وی مسئله کرونا را می‌توان از هفت منظر بررسی کرد: پدیدارشناسی، ماهیت در فلسفه اسلامی، فلسفه دین، فلسفه اخلاق، فلسفه سیاست، فلسفه علم و در نهایت فلسفه وجودی. در پدیدارشناسی پدیده کرونا ما با یک بسط اندیشه پدیدارشناسانه مواجهیم؛ به این معنی که بحران کرونا تنها در ویژگی‌های ویروس کووید-۱۹ خلاصه نمی‌شود و باید از منظر اقتصاد، علوم اجتماعی، روان‌شناسی و...

باید از منظر اقتصاد، علوم اجتماعی، روان‌شناسی و... به آن پرداخته شود. بنابراین باید بین ویروس‌شناسی و کروناشناسی تفاوت قائل شویم. با نگاه از منظر فلسفه دینی می‌بینیم مردم یک هفته درگیر فاجعه‌اند و پس از دو هفته آرام‌آرام سؤالات الهیاتی خود را مطرح می‌کنند؛ چرا چنین دنیابگیزی‌هایی وجود دارند؟ چرا خدا این ویروس را آفریده؟ منظور خدا از رقم‌زدن این بحران چه بوده؟ نسبت فعالیت خداوند با این مصیبت‌ها چگونه است؟ تکلیف زندگی پس از مرگ چه می‌شود؟ مردم در مواجهه با پرسش‌هایی از این دست به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ با این مصیبت را به خدا نسبت می‌دهند و نتیجه آن بی‌زاری از دین و دینداری است؛ یا اینکه برخلاف دسته اول تازه به باورهای دینی نزدیک می‌شوند و باورهایشان مستحکم‌تر از پیش می‌شود. مورد دیگر

برتر فناوری اطلاعات راه‌اندازی شده است. با کمک نرم‌افزار ماسک، شهروندان به چهار دسته بدون علامت، مشکوک، بیمار و بهبودیافته تقسیم می‌شوند. با ثبت‌نام در ماسک و با پاسخ‌دهی منظم به سؤالات آن افراد می‌توانند احتمال ابتلا به کرونا را خودسنجی کرده و در صورت یقین‌آرایی تماس ناگاهانه با مبتلایان، مطلع شوند؛ به این ترتیب قادر خواهند بود احتیاط بیشتری در جهت مبتلا نکردن دیگران به عمل آورند. علاوه بر آن کاربران می‌توانند نقشه ابتلا به کرونا را در شهر و محل زندگی‌شان مشاهده کرده و از مناطق آلوده دوری گزینند. نکته مهم در خصوص این نرم‌افزار حفظ حریم خصوصی است به این معنا که تنها با داده‌هایی که کاربر اجازه دسترسی به آن را می‌دهد، امکان ثبت خودکار اطلاعات وجود دارد. از فواید استفاده از ماسک می‌توان به محدود کردن تماس با افراد آسیب‌پذیر، جدی گرفتن علائم و مداخله سریع اقدامات پزشکی اشاره کرد. در پایان دکتر «زارچی» در پاسخ به سؤالی درباره احتمال سلاح بیولوژیک بودن ویروس کرونا افزود: سلاح چیزی است که دشمن را می‌کشد، با خودی کاری ندارد و هدفمند است. مدافعان تئوری توطئه بر این اعتقادند که این ویروس به طور هدفمند علیه ژنوم ایرانی‌ها ساخته شده است. اگر این گزاره را بررسی کنیم به دو نکته می‌رسیم؛ اول آنکه نمی‌توان گفت نقطه‌ای در ژنوم وجود دارد که فرد ایرانی را غیرایرانی را از هم تمیز دهد. دوم آنکه هیچ آماری در دست نیست که نشان از تفاوت معنادار در آهنگ مرگ‌ومیر ایرانیان و غیرایرانیان داشته باشد. بنابراین هیچ دلیل علمی که از این نظریه پشتیبانی کند وجود ندارد و به نظر می‌رسد افرادی که این موضوعات را رسانه‌ای می‌کنند از روش علمی فاصله زیادی گرفته‌اند.

تحلیلی بر کمانه‌زنی‌های پاسکروناپی

دکتر «مهرداد عربستانی»، انسان‌شناس و عضو انجمن انسان‌شناسی ایران با اشاره به تاملاتی که ممکن است پس از اتمام پاندمی کرونا به وجود بیاید به دو بحران اشاره کرد. به گفته «عربستانی» ما اکنون با دو محصله بحرانی یا دو بحران خالص مواجهیم؛ انتخاب بین جان‌ها و پارادوکس سلامت یا اقتصاد. این دو بحران صرف‌نظر از مکفی بودن اقدامات دولت‌ها ما را بر سر دو راهی‌هایی قرار داده که در آن هر انتخاب با شکست همراه است و این نشانه‌ای است از عدم پیروزی انسان در برابر کرونا. او در ادامه از هم‌گیری‌های تاریخ‌بقای جامعه انسانی ازجمله مرگ سیاه (۱۳۴۶-۱۳۵۲م)، قحطی ایران (۱۹۱۷-۱۹۱۹م) همراه با شیوع آنفلوآنزای انسانی، وبا و صصب نام برد. موضوع این است که به هر حال نوع انسان صرف‌نظر از تلفات جانی از اپیدمی‌های زیادی گذشته بنابراین به احتمال زیاد از دنیابگیزی ویروس کرونا نیز جان سالم به در خواهد برد. به قول «هایدگر» انسان موجودی است که مرتب خود را به سوی آینده فرافکنی می‌کند و مدام برنامه‌ای برای آینده دارد. در همین راستا فیلسوف آلمانی «آلن یندیه»، کرونا را «رویدادی» تلقی می‌کند که گسستی در واقعیت ایجاد کرده و به ما فرصتی بخشیده تا-ا موقعیت بدون مختصاتی که اکنون در آن واقع شده‌ایم نگاهی به دنیای خودساخته‌مان بیندازیم و چه بسا با یک بیندیشیم جهان می‌تواند به گونه دیگری نیز باشد؛ طور دیگری متفاوت با آنچه اکنون است. از این رو «دیو» اعتقاد دارد مواجهه با رویدادی که مسبوق به سابقه نیست سرشار از امکانات است. از سویی دیگر «لی آدلکورت» طراح بنام هلندی به کاهش مصرف‌گرایی و بهبود محیط زیست اشاره می‌کند و امیدوار است بحران کرونا باعث شود افراد لذت و زیبایی را در سادگی تجربه کنند و آرزو می‌کند که مرگ‌ها بیهوده نباشد و مزایا به هزینه‌اش بی‌رزد. مسئله بعدی بحران اعتماد است. به گفته «یووال نوح هرازی» نویسنده کتاب انسان خردمند، در سطح ملی اعتماد و حق‌وق فعالیت‌خواهی در سطح بین‌المللی (ملی‌گرایی و گروه‌گرایی افراطی) آینده قابل اجتناب نیست. دکتر «عربستانی» در پایان به مدل پنج‌رحله‌ای سوگ از منظر «الیزابت کوبلر راس» اشاره کرد. طبق این مدل مراحل سوگ یا اندوه به ترتیب شامل انکار، خشم و مقاومت، چانه‌زنی، افسردگی و درنهایت پذیرش است. مسئله مهم آن است که باید تمام

نظریه‌هایی را که تاکنون در مورد ابعاد مختلف پاندمی کرونا وجود دارد، در این چارچوب نگریست.

ابعاد روان‌شناختی و روان‌پزشکی کووید ۱۹

دکتر «محمد منایی»، روان‌پزشک سخنان خود را با توصیه‌ای به جوانان دمه شصتی و هفتادی آغاز کرد. او خاطرنشان کرد اتفاقات جاری را خوب به خاطر بسپارید که در آینده نزدیک بر اساس آن رمان، شعر و ترانه، فیلم و کتاب‌های بسیاری ساخته و نوشته خواهد شد. پس از جنگ جهانی دوم سابقه نداشت واقعه‌ای تمام کشورها مسئله مرگ و ابعاد اجتماعی- اقتصادی ناشی از همه‌گیری کرونا در آن درده به‌طور کامل یا نسبی متوقف کنند. این اپیدمی لزوم سرمایه‌گذاری در زمینه بهداشت جمعی را به‌خوبی نشان داد. این کار هرچند در کوتاه‌مدت هزینه‌بر است، اما در درازمدت به سود جامعه است.

تاثیا این بیماری مشکلات جدی در سیستم‌های درسمان و بهداشتی در کل جهان را آشکار کرد. عدم ظرفیت کافی نظام سلامت در ارائه خدمات به بیماران، کمبود وسایل حفاظتی نظیر ماسک، دستکش و مواد ضدعفونی‌کننده از دیگر مشکلاتی است که کمابیش در کل جهان مشهود است. نیاز به تربیت نیروهای انسانی برای مقابله با چنین همه‌گیری‌هایی از ضرورت‌های دیگری است که نسبت به آن باید اقدام شود. این امر به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری جدی نیاز دارد.

تاثلثا این اپیدمی شکستندگی اقتصادی جهان و حتی کشورهای ثروتمند را به رخ کشید. در سده اخیر با گسترش نظام سرمایه‌داری در کل جهان رشد اقتصادی مشهود بوده است، اما توزیع ثروت همگون نبوده و نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی کمابیش در اغلب کشورهای جهان نمایان است. با شیوع بیماری کرونا و افت رشد اقتصادی مسئله نابرابری بیش از پیش خود را نمایان کرده است.

کشورهایی که نابرابری بیشتری داشته‌اند، بیشترین آسیب را به افراد آسیب‌پذیر جامعه خود نشان داده‌اند. به عنوان مثال در کشور آمریکا با وجود اقتصادی قابل توجه در دهه گذشته، با شیوع این بیماری ناگهان ۱۸ میلیون نفر برای بیمه بی‌کاری اقدام کرده‌اند. این خود مؤید این مطلب است که با وجود رشد اقتصادی، در علت توزیع ناهمگون، عده قبلی بیشترین سود را از رشد اقتصادی برده‌اند و اکثریت جمعیت اندوخته کافی برای مقابله با بحران‌ها را ندارند.

رابعا این اپیدمی لزوم همکاری کشورها در مقابله به مشکلات جهان را به خوبی به نمایش گذاشت. این بیماری به خوبی نشان داد که بنی آدم اعضای یکدیگرند / که در فریض ز یک گوهرند / چو عضوی به درد آورد روزگار / دگر عضوها را نماند قرار. با وجود اینکه این بیماری ضرورت قرنطینه و جدایی جسمی افراد را برای مقابله با آن متذکر شد، ولی ضرورت همکاری و همفکری بشر بهتره مقابله با مشکلات جهان را یادآوری کرد. این بیماری نشان داد که جوامع بشری جهت مقابله با مشکلات نیاز به همکاری و همفکری دارند. این کار به تشخیص سریع، یافتن واکسن و درمان بیماری کمک خواهد کرد. فضای مجازی و استفاده از هوش مصنوعی در این زمینه بسیار کمک‌کننده خواهد بود. لازم است که کشورها با شفافیت و صداقت در این زمینه با هم همکاری و سرمایه‌گذاری کنند. پدیده جهانی‌شدن نه‌تنها به گسترش سریع این بیماری از چین به کل جهان انجامید، بلکه می‌تواند به کنترل آن هم کمک کند. لزوم همکاری‌های علمی بین کشورها جهت تبادل اطلاعات و انجام تحقیقات مشترک جهت یافتن راه‌های علمی برای کنترل و درمان بیماری امری حیاتی است. علاوه بر آن همکاری‌های سیاسی و اجتماعی کشورهای مختلف جهت اخذ تصمیمات مشترک به منظور کمک به یکدیگر و اجرای سیاست‌های واحد جهت کنترل بیماری امری ضروری است. امروز جوامع بشری باید بیش از پیش به هم نزدیک شده و با هم همدل باشند. این امر به کنترل اپیدمی کرونا و حل بسیاری دیگر از مشکلات بشری نظیر فقر و نابرابری کمک خواهد کرد. جهان پس از کرونا قطعا جهان متفاوتی خواهد بود. این همه‌گیری نشان داد که یک مشکل مسئله‌ای به علت پدیده جهانی‌شدن و ارتباطات، به سرعت می‌تواند به یک معضل ملی و بین‌المللی تبدیل شود. بنابراین حل آن به صداقت، شفافیت و همکاری بین‌المللی نیاز دارد. این امر نیاز به این دارد که انسان‌ها افق دیدشان بازتر شود تا بتوان مشکلات این‌چنینی را حل کرد. پدیده کرونا نشان داد که برای آینده بهتر چشم‌ها را باید شست و جور دیگر باید دید.

● اپیدمی کرونا که در سال ۲۰۱۹ از ووهان چین آغاز شد به سرعت سراسر جهان را درنوردید و به یک مشکل جهانی تبدیل شد. در صد سال اخیر اغلب بیماری‌های عفونی و مسری تحت کنترل قرار داشتند به طوری که بیماری‌های مزمن جای اپیدمی کرونا مشکل جدی جوامع بشری را در مقابله با چنین همه‌گیری‌هایی نشان داد. اولاً این اپیدمی نشان داد که عدم توجه به بهداشت جمعی می‌تواند بسیار فاجعه‌بار باشد. عدم توجه کمابیش در تمامی کشورها نمایان بود. عدم توجه و تاخیر در اقدامات جمعی در سطح وسیع منجر به گسترش شدید این بیماری شده است. بسیاری از کشورها در این زمینه در دهه‌های اخیر آموزش‌های کافی را به شهروندان خود نداده‌اند. از طرفی اجرای آنها نظیر قرنطینه هزینه‌بر بوده و بسیاری از کشورها در اجرای آن تعلل کرده‌اند و در تلاش هستند که هر چه زودتر اجرای آن را به‌طور کامل یا نسبی متوقف کنند. این اپیدمی لزوم سرمایه‌گذاری در زمینه بهداشت جمعی را به‌خوبی نشان داد. این کار هرچند در کوتاه‌مدت هزینه‌بر است، اما در درازمدت به سود جامعه است.

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی

رو به فردا

جهان متفاوت پس از کرونا

کرونا و درس‌های آن برای جامعه بشری

رضا سعیدی فیروز آبادی
جراح پپوند

● اپیدمی کرونا که در سال ۲۰۱۹ از ووهان چین آغاز شد به سرعت سراسر جهان را درنوردید و به یک مشکل جهانی تبدیل شد. در صد سال اخیر اغلب بیماری‌های عفونی و مسری تحت کنترل قرار داشتند به طوری که بیماری‌های مزمن جای اپیدمی کرونا مشکل جدی جوامع بشری را در مقابله با چنین همه‌گیری‌هایی نشان داد.

اولاً این اپیدمی نشان داد که عدم توجه به بهداشت جمعی می‌تواند بسیار فاجعه‌بار باشد. عدم توجه کمابیش در تمامی کشورها نمایان بود. عدم توجه و تاخیر در اقدامات جمعی در سطح وسیع منجر به گسترش شدید این بیماری شده است. بسیاری از کشورها در این زمینه در دهه‌های اخیر آموزش‌های کافی را به شهروندان خود نداده‌اند. از طرفی اجرای آنها نظیر قرنطینه هزینه‌بر بوده و بسیاری از کشورها در اجرای آن تعلل کرده‌اند و در تلاش هستند که هر چه زودتر اجرای آن را به‌طور کامل یا نسبی متوقف کنند. این اپیدمی لزوم سرمایه‌گذاری در زمینه بهداشت جمعی را به‌خوبی نشان داد. این کار هرچند در کوتاه‌مدت هزینه‌بر است، اما در درازمدت به سود جامعه است.

تاثیا این بیماری مشکلات جدی در سیستم‌های درسمان و بهداشتی در کل جهان را آشکار کرد. عدم ظرفیت کافی نظام سلامت در ارائه خدمات به بیماران، کمبود وسایل حفاظتی نظیر ماسک، دستکش و مواد ضدعفونی‌کننده از دیگر مشکلاتی است که کمابیش در کل جهان مشهود است. نیاز به تربیت نیروهای انسانی برای مقابله با چنین همه‌گیری‌هایی از ضرورت‌های دیگری است که نسبت به آن باید اقدام شود. این امر به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری جدی نیاز دارد.

تاثلثا این اپیدمی شکستندگی اقتصادی جهان و حتی کشورهای ثروتمند را به رخ کشید. در سده اخیر با گسترش نظام سرمایه‌داری در کل جهان رشد اقتصادی مشهود بوده است، اما توزیع ثروت همگون نبوده و نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی کمابیش در اغلب کشورهای جهان نمایان است. با شیوع بیماری کرونا و افت رشد اقتصادی مسئله نابرابری بیش از پیش خود را نمایان کرده است. کشورهایی که نابرابری بیشتری داشته‌اند، بیشترین آسیب را به افراد آسیب‌پذیر جامعه خود نشان داده‌اند. به عنوان مثال در کشور آمریکا با وجود اقتصادی قابل توجه در دهه گذشته، با شیوع این بیماری ناگهان ۱۸ میلیون نفر برای بیمه بی‌کاری اقدام کرده‌اند. این خود مؤید این مطلب است که با وجود رشد اقتصادی، در علت توزیع ناهمگون، عده قبلی بیشترین سود را از رشد اقتصادی برده‌اند و اکثریت جمعیت اندوخته کافی برای مقابله با بحران‌ها را ندارند.

رابعا این اپیدمی لزوم همکاری کشورها در مقابله به مشکلات جهان را به خوبی به نمایش گذاشت. این بیماری به خوبی نشان داد که بنی آدم اعضای یکدیگرند / که در فریض ز یک گوهرند / چو عضوی به درد آورد روزگار / دگر عضوها را نماند قرار. با وجود اینکه این بیماری ضرورت قرنطینه و جدایی جسمی افراد را برای مقابله با آن متذکر شد، ولی ضرورت همکاری و همفکری بشر بهتره مقابله با مشکلات جهان را یادآوری کرد. این بیماری نشان داد که جوامع بشری جهت مقابله با مشکلات نیاز به همکاری و همفکری دارند. این کار به تشخیص سریع، یافتن واکسن و درمان بیماری کمک خواهد کرد. فضای مجازی و استفاده از هوش مصنوعی در این زمینه بسیار کمک‌کننده خواهد بود. لازم است که کشورها با شفافیت و صداقت در این زمینه با هم همکاری و سرمایه‌گذاری کنند. پدیده جهانی‌شدن نه‌تنها به گسترش سریع این بیماری از چین به کل جهان انجامید، بلکه می‌تواند به کنترل آن هم کمک کند. لزوم همکاری‌های علمی بین کشورها جهت تبادل اطلاعات و انجام تحقیقات مشترک جهت یافتن راه‌های علمی برای کنترل و درمان بیماری امری حیاتی است. علاوه بر آن همکاری‌های سیاسی و اجتماعی کشورهای مختلف جهت اخذ تصمیمات مشترک به منظور کمک به یکدیگر و اجرای سیاست‌های واحد جهت کنترل بیماری امری ضروری است. امروز جوامع بشری باید بیش از پیش به هم نزدیک شده و با هم همدل باشند. این امر به کنترل اپیدمی کرونا و حل بسیاری دیگر از مشکلات بشری نظیر فقر و نابرابری کمک خواهد کرد. جهان پس از کرونا قطعا جهان متفاوتی خواهد بود. این همه‌گیری نشان داد که یک مشکل مسئله‌ای به علت پدیده جهانی‌شدن و ارتباطات، به سرعت می‌تواند به یک معضل ملی و بین‌المللی تبدیل شود. بنابراین حل آن به صداقت، شفافیت و همکاری بین‌المللی نیاز دارد. این امر نیاز به این دارد که انسان‌ها افق دیدشان بازتر شود تا بتوان مشکلات این‌چنینی را حل کرد. پدیده کرونا نشان داد که برای آینده بهتر چشم‌ها را باید شست و جور دیگر باید دید.